

Brussel, 30 januari 2026
(OR. fr)

5724/26

MAMA 20
MA 2
MED 8

NOTA

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
Betreft:	Standpunt van de Europese Unie voor de 15e zitting van de Associatieraad EU-Marokko (29 januari 2026, Brussel)

De delegaties vinden in de bijlage het standpunt van de Europese Unie voor de 15e zitting van de Associatieraad EU-Marokko.

15e ZITTING VAN DE ASSOCIATIERAAD EU-MAROKKO

(BRUSSEL, 29 JANUARI 2026)

Verklaring van de Europese Unie

1. De Europese Unie (EU) is ingenomen met deze 15e zitting van de Associatieraad, die samenvalt met de 30e verjaardag van de ondertekening van de Associatieovereenkomst tussen de EU en het Koninkrijk Marokko (hierna “Marokko”). Deze bijeenkomst is een gelegenheid om de gezamenlijke wens te bevestigen om het partnerschap op basis van de associatieovereenkomst op een ambitieuzere manier nieuw leven in te blazen en verder uit te diepen.
2. Marokko is voor de EU in haar zuidelijke nabuurschap een noodzakelijke en op strategisch gebied essentiële partner, waarmee de EU rijke, multidimensionale en bevoorrechte betrekkingen onderhoudt. Overeenkomstig de conclusies van de Europese Raad van 17 oktober 2024 bevestigt de EU veel waarde te hechten aan haar strategisch partnerschap met Marokko en herhaalt zij dat de nauwe betrekkingen met Marokko op alle gebieden van het partnerschap moeten worden behouden en verder moeten worden aangehaald. In dit verband is de EU voornemens deze samenwerking te versterken door partnerschapsprioriteiten, of een gelijkwaardige tekst, aan te nemen als kaderdocument voor het partnerschap tussen de EU en Marokko. De EU wenst tevens de regelmatige en gestructureerde dialoog met Marokko te intensiveren, onder meer in verband met regionale en internationale vraagstukken, en daarbij ten volle gebruik te maken van de partnerschapsorganen, met name de Associatieraad, het Associatiecomité en de subcomités.
3. De EU wijst erop dat het partnerschap tussen de EU en Marokko een cruciaal kader vormt om mondiale uitdagingen gezamenlijk aan te pakken. In dit verband blijft het van essentieel belang dat de EU en Marokko nogmaals bevestigen dat zij zich gezamenlijk inzetten voor een op regels gebaseerde internationale orde, effectief multilateralisme, de rol van de Verenigde Naties en haar Handvest, en de eerbiediging van het internationaal recht, en tegelijkertijd hun samenwerking in internationale en regionale fora, met name in het Europees-mediterrane gebied, en met hun Afrikaanse partners verdiepen.
4. Wat de situatie in het Midden-Oosten betreft, herinnert de EU aan de volledige conclusies van de Europese Raad van december 2025 en is zij ingenomen met de aanneming van Resolutie 2803 van de VN-Veiligheidsraad over de oprichting van de Vredesraad en van een tijdelijke internationale stabilisatiemacht, zoals voorzien in het omvattend plan om het conflict in Gaza te beëindigen. Zij roept alle partijen ertoe op de resolutie in haar geheel en in overeenstemming met de desbetreffende internationale politieke en juridische beginselen uit te voeren. De EU herinnert eraan dat de veiligheidssituatie in Gaza moet worden gestabiliseerd, onder meer door de wapens van Hamas en van andere niet-statelijke gewapende groepen definitief te ontmantelen. De EU zal de Palestijnse Autoriteit en haar lopende hervormingsprogramma blijven steunen, met name via de donorgroep voor hulp aan Palestina, met het oog op de terugkeer van de Palestijnse Autoriteit naar Gaza. Zij herinnert aan de verklaring van New York en bevestigt sterk te hechten aan het internationaal recht en aan een alomvattende, rechtvaardige en duurzame vrede op basis van de tweestatenoplossing overeenkomstig de desbetreffende resoluties van de VN-Veiligheidsraad, waarbij twee democratische staten, Israël

en Palestina, in vrede naast elkaar bestaan binnen veilige en erkende grenzen. De EU neemt nota van de eensgezindheid met Marokko, met name wat betreft steun voor de tweestaten-oplossing, en complimenteert Marokko met de organisatie, in samenwerking met Nederland, van de vijfde bijeenkomst van de Wereldwijde Alliantie voor de uitvoering van de tweestaten-oplossing in mei 2025 in Rabat. De EU veroordeelt met klem de enorme toename van het geweld van kolonisten tegen Palestijnse burgers, onder meer geweld tegen christelijke gemeenschappen, en het beleid en de dreigingen van gedwongen ontheemding en annexatie, op de Westelijke Jordaanoever, met inbegrip van Oost-Jeruzalem. De EU veroordeelt ook met klem de aanhoudende terroristische aanslagen tegen Israël. Zij benadrukt dat een snel, veilig en ongehinderd vervoer van grootschalige humanitaire hulp tot in Gaza, onder meer via de maritieme corridor van Cyprus als aanvulling op landroutes, en een ononderbroken verdeling ervan binnen heel Gaza, in overeenstemming met het internationaal humanitair recht, noodzakelijk zijn, en benadrukt ook dat de VN en haar agentschappen, alsook de humanitaire organisaties onafhankelijk en onpartijdig moeten kunnen werken.

5. Bijna vier jaar na het begin van Ruslands illegale, niet-uitgelokte en ongerechtvaardigde grootschalige aanvalsoorlog tegen Oekraïne, die een ernstige schending van het internationaal recht vormt, met inbegrip van de regels en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, de mondiale veiligheid en stabiliteit ondermijnt en de bevolking van Oekraïne onnoemelijk leed berokkent, bevestigt de EU haar niet-aflatende en onwrikbare steun voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne binnen zijn internationaal erkende grenzen. De EU roept Marokko op Oekraïne te steunen met het oog op het bereiken van een alomvattende, rechtvaardige en duurzame vrede in Oekraïne, op basis van de beginselen van het VN-Handvest en het internationaal recht.
6. De EU is vastbesloten om van het partnerschap tussen de EU en Marokko een factor van regionale stabiliteit en welvaart voor beide partners te maken. De EU onderstreept het potentieel van regionale samenwerking om de groei en welvaart in de Maghreb te bevorderen, overeenkomstig de doelstellingen van het pact voor het Middellandse Zeegebied. In dit verband is de EU van mening dat het beslechten van geschillen en het kalmeren van de gespannen verhoudingen in de Maghreb-regio een doorslaggevende factor zouden zijn om dit elan te versterken en een gunstig klimaat te scheppen voor de ontwikkeling van partnerschappen.
7. De EU bevestigt haar inzet voor de beslechting van het geschil over de Westelijke Sahara, verheugt zich over de aanneming van Resolutie 2797 (2025) van de VN-Veiligheidsraad, waarin volledige steun wordt uitgesproken voor de inspanningen van de secretaris-generaal en zijn persoonlijke gezant om de onderhandelingen te faciliteren en te voeren op basis van het door Marokko voorgestelde autonomieplan met het oog op een rechtvaardige, duurzame en voor beide partijen aanvaardbare oplossing van het geschil, in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties, verwelkomt alle constructieve voorstellen van de partijen in verband met het autonomieplan, waarbij de partijen worden verzocht om zonder voorafgaande voorwaarden en op basis van het door Marokko voorgestelde autonomieplan deel te nemen aan de besprekingen om tot een definitieve en wederzijds aanvaardbare politieke oplossing te komen die het zelfbeschikkingsrecht van de bevolking van de Westelijke Sahara waarborgt, is van mening dat echte autonomie een zeer haalbare oplossing zou kunnen zijn en moedigt de partijen aan hun ideeën te delen ter ondersteuning van een voor beide partijen aanvaardbare definitieve oplossing. In dit verband is de EU ingenomen met de bereidheid van Marokko om te goeder trouw met alle betrokken partijen in overleg te treden om de uitvoeringsregeling van dit autonomieplan te verduidelijken en toe te lichten wat autonomie in het kader van de

Marokkaanse soevereiniteit zou inhouden. De EU is bereid bijstand te verlenen om het overleg tussen de partijen in het kader van de Verenigde Naties te faciliteren, en om de inspanningen van de persoonlijke gezant van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties te ondersteunen.

8. De EU is ingenomen met de op 20 november 2025 goedgekeurde nieuwe EU-aanpak voor de Sahel, waarin wordt bevestigd dat beëindiging van de betrokkenheid geen optie is, een flexibele aanpak wordt voorgesteld die is toegesneden op elk land, wordt voortgebouwd op een langetermijnvisie op basis van wederzijdse belangen die door middel van analyse en dialoog zijn vastgesteld, en wordt gestreefd naar een flexibel gebruik van het EU-instrumentarium in overeenstemming met de lokale realiteit. In dit verband staat de EU ervoor open om met haar partners in de regio, zoals Marokko, synergieën te verkennen en te ontwikkelen teneinde bij te dragen tot de uitvoering van deze nieuwe aanpak in de Sahel.
9. De EU is ingenomen met het pact voor het Middellandse Zeegebied, dat op 28 november 2025 in Barcelona is gelanceerd en de strategische ambitie weerspiegelt om de betrekkingen tussen de EU en haar zuidelijke partners te herdefiniëren. Door de gemeenschappelijke mediterrane ruimte te ondersteunen, beoogt het pact nieuwe kansen te creëren voor samenwerking tussen de mediterrane partners, gemeenschappelijke uitdagingen aan te pakken en samen te werken aan een partnerschap op basis van wederzijds vertrouwen en respect, gedeelde verantwoordelijkheid en collectieve ontwikkeling. De EU wenst de samenwerking met Marokko te verdiepen in een geest van partnerschap op basis van wederzijds vertrouwen en gedeelde verantwoordelijkheid, door middel van concrete initiatieven en prioritaire acties op gebieden van gemeenschappelijk belang met het oog op concrete resultaten voor burgers van alle leeftijden, ondernemingen en ondernemers.
10. De EU waardeert de constructieve rol van Marokko in het kader van regionale samenwerkings-initiatieven, met name op regionale platforms waaraan beide partijen actief deelnemen, zoals de Unie voor het Middellandse Zeegebied en de Anna Lindh-stichting.
11. Marokko blijft een essentiële partner en een van de grootste ontvangers van EU-financiering in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. De samenwerking tussen de EU en Marokko bestrijkt verschillende gebieden die bevorderlijk zijn voor inclusieve en duurzame sociaal-economische ontwikkeling, alsook voor een investeringsvriendelijk ondernemingsklimaat, rechtvaardige groene en digitale transitie en steun voor de ontwikkeling van menselijk kapitaal.

Democratie, goed bestuur en mensenrechten

12. De EU onderstreept de centrale rol van de fundamentele en leidende beginselen van het partnerschap tussen de EU en Marokko en bevestigt opnieuw haar bereidheid om de dialoog en de samenwerking op de volgende gebieden te versterken: democratie, de rechtsstaat, goed bestuur, justitie, verantwoordingsplicht en transparantie van instellingen, alsmede de bevordering en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, waaronder de vrijheid van vergadering, de vrijheid van meningsuiting, met inbegrip van de persvrijheid, de vrijheid van vereniging, de rechten van vrouwen, kinderen en lhbt'i's, gendergelijkheid en de bestrijding van alle haatzaaiende uitlatingen, onverdraagzaamheid, stigmatisering en discriminatie. De EU onderstreept tevens het belang van de bescherming van persoonsgegevens en het recht op een persoonlijke levenssfeer.

13. De EU herhaalt dat zij ervan overtuigd is dat de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, waaronder de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vergadering en de vrijheid van vereniging, alsook het waarborgen van een open civiele ruimte die het voor maatschappelijke organisaties, mensenrechtenverdedigers, journalisten en alle actoren in het openbare leven mogelijk maakt op te treden, een essentiële meerwaarde vormen voor Marokko en zijn gehele bevolking. De EU wil de vele aspecten van dit partnerschap benaderen via nauwere betrekkingen met de Marokkaanse autoriteiten, maar ook via een permanente dialoog met de organisaties van het maatschappelijk middenveld, met name de vrijwilligerssector, en de sociale partners. De EU zal Marokko blijven steunen bij het doorvoeren van hervormingen op deze gebieden, onder meer die ter bevordering van vrouwenrechten.
14. In dit verband hecht de EU bijzonder belang aan het behoud van een regelmatige en diepgaande dialoog over de mensenrechten, met name in het kader van het bevoegde subcomité, dat een belangrijk forum is voor uitwisselingen, alsook voor monitoring en versterking van de samenwerking.
15. De EU herhaalt dat zij onder alle omstandigheden en in alle gevallen krachtig en ondubbelzinnig gekant is tegen de doodstraf. De EU is dan ook ingenomen met het besluit van Marokko om voor het eerst te stemmen voor de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN van december 2024 over het moratorium op de toepassing van de doodstraf en voor de resolutie van de 60e zitting van de VN-Mensenrechtenraad van oktober 2025 over de doodstraf. De EU is ingenomen met het standpunt van Marokko, dat strookt met zijn inachtneming van een de facto moratorium op terechtstellingen sinds 1993, en moedigt het land aan stappen te zetten in de richting van de afschaffing ervan door dit moratorium officieel te bekrachtigen en het aantal misdrijven waarop de doodstraf staat, te verminderen.
16. De EU is ingenomen met de actieve rol die Marokko als lid van de VN-Mensenrechtenraad heeft vervuld in het kader van zijn derde deelname aan de werkzaamheden van de raad in de periode 2023-2025. In 2024 nam de permanente vertegenwoordiger van het Koninkrijk Marokko bij de Verenigde Naties in Genève het voorzitterschap ervan waar, een blijk van de inzet van Marokko voor een multilaterale dialoog en de bevordering van de mensenrechten op het internationale toneel. De EU moedigt Marokko aan zich verder in te zetten door ook zijn nationale inspanningen ter bevordering van de mensenrechten voort te zetten.

Inclusieve en duurzame sociaal-economische ontwikkeling

17. De associatieovereenkomst¹ heeft, samen met de ambitieuze hervormingen van het ondernemingsklimaat in Marokko, de handel tussen beide partijen snel doen bloeien en de economische integratie en de diversificatie van de Marokkaanse uitvoer naar de EU mogelijk

¹ Euro-mediterrane overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en het Koninkrijk Marokko, anderzijds

gemaakt. De EU onderstreept dat het belangrijk is de handels- en investeringsbetrekkingen verder aan te halen en de open handel tussen beide partijen te handhaven, alsook het multilaterale handelskader te eerbiedigen en te ondersteunen, met name in het kader van de Wereldhandelsorganisatie.

18. De EU herhaalt dat zij ervan overtuigd is dat de economische en handelsdimensie van de betrekkingen met Marokko verder moet worden ondersteund en versterkt, volgens een aanpak die voor beide partijen voordelig is en strookt met hun respectieve prioriteiten. De EU benadrukt dat er een regelmatige en diepgaande dialoog in stand moet worden gehouden over economische, handels- en investeringskwesties, met name binnen het institutionele kader dat bij de Associatieovereenkomst is ingesteld, teneinde een vlotte uitwisseling van goederen en diensten te bevorderen en zo vroeg mogelijk de knelpunten in kaart te brengen die van invloed kunnen zijn op de bilaterale handel en deze op pragmatische wijze aan te pakken.
19. Om gedeelde welvaart te bevorderen, herhaalt de EU dat zij bereid is een diepgaande discussie aan te gaan over een bredere modernisering van onze handelsbetrekkingen in het kader van de ontwikkeling van het strategisch partnerschap met Marokko. Een dergelijke modernisering kan flexibel en gericht gebeuren, volgens een wederzijds voordelige aanpak, onder meer door maatregelen te nemen om strategische investeringen te faciliteren. De EU staat ook open voor voorstellen van Marokko over mogelijke elementen van modernisering die samen kunnen worden onderzocht. Deze dynamiek komt ook tot uiting in de gezamenlijke organisatie van het wereldkampioenschap voetbal 2030 door Marokko, Spanje en Portugal.
20. Tegelijkertijd benadrukt de EU dat zij met Marokko wil samenwerken in belangrijke sectoren van wederzijds belang met potentieel voor investeringen en handel, teneinde bij te dragen tot de economische integratie en de duurzame ontwikkeling van Marokko. In dit verband en op basis van haar deskundigheid bevestigt de EU haar vastberadenheid om de inspanningen van Marokko voor de uitrol van strategische infrastructuur te ondersteunen, met name op het gebied van vervoer, energietransitie en duurzaam waterbeheer, in partnerschap met de Europese particuliere sector en in het kader van het Mohammed VI-investeringsfonds. De EU is ingenomen met de vooruitgang die Marokko heeft geboekt bij het verbeteren van het ondernemings- en investeringsklimaat, en moedigt Marokko aan deze positieve dynamiek voort te zetten, met name door middel van transparante procedures en administratieve vereenvoudiging.
21. Op sociaal-economisch gebied blijven er aanzienlijke uitdagingen bestaan, met name op het gebied van werkgelegenheid, in het bijzonder bij vrouwen en jongeren, en wat betreft het verkleinen van territoriale en sociale ongelijkheden. In dit verband moet de samenwerking tussen de EU en Marokko in de eerste plaats het concurrentievermogen en de economische diversificatie van beide partners versterken om hen inclusiever, veerkrachtiger en duurzamer te maken. De EU is ingenomen met de kwaliteit van het partnerschap op het gebied van de inclusie van jongeren, werkgelegenheid, ondernemerschap en de ontwikkeling van vaardigheden en opleiding, en zal ondersteuning blijven bieden voor kansen voor jongeren en hun sociaal-economische inclusie. De EU zal een geïntegreerde aanpak handhaven waarbij onderwijs, beroepsopleiding, hoger onderwijs en onderzoek en innovatie worden ingezet om menselijk

kapitaal te ontwikkelen dat is afgestemd op de Marokkaanse arbeidsmarkt en strookt met de doelstellingen van het talentpartnerschap.

22. Op het gebied van sociale bescherming heeft Marokko verder aanzienlijke inspanningen geleverd ter verbetering van de toegang tot en de kwaliteit van de socialedienstverlening en voor de ontwikkeling van beschermingsmechanismen. De EU zal de sociale hervormingen van Marokko blijven steunen met het oog op sociale inclusie en toegang tot sociale diensten voor iedereen, ook voor kinderen in een kwetsbare situatie en in achterstandsgebieden.
23. De EU erkent dat de volksgezondheid een bepalende factor is voor productiviteit, economisch concurrentievermogen en duurzame groei, en benadrukt derhalve dat investeringen in gezondheid een essentiële hefboom zijn voor de ontwikkeling van menselijk kapitaal en welvaart op lange termijn. In dit verband benadrukt de EU het belang van het versterken van doeltreffende, veerkrachtige en financieel houdbare gezondheidszorgstelsels, met bijzondere aandacht voor de capaciteit om overdraagbare ziekten te voorkomen, op te sporen en erop te reageren, alsook van het bevorderen van hoogwaardige gezondheidszorg en eerstelijnsgezondheidszorg, teneinde de last van vermijdbare ziekten en de sociaal-economische gevolgen ervan te verminderen. De EU steunt de inspanningen van Marokko om universele, billijke en betaalbare toegang tot hoogwaardige gezondheidsdiensten te waarborgen en er zo toe bij te dragen de sociale inclusie te bevorderen, ongelijkheden te verminderen en arbeidsmarkt-participatie te verbeteren.
24. De EU is ingenomen met de reeds jarenlang bestaande goede douanesamenwerking met Marokko. De EU is ermee ingenomen dat Marokko bereid is om de herziene pan-Euro-mediterrane conventie in de nabije toekomst te bekrachtigen, als symbool van de diepere integratie van het Koninkrijk in de pan-Euro-mediterrane regio.
25. Op landbouwgebied staat de EU klaar om de bilaterale betrekkingen te verdiepen en de dialoog over kwesties van gemeenschappelijk belang te hervatten. Nauwere samenwerking in de grondstoffensector, met name op het gebied van meststoffen, zou de voorzieningszekerheid vergroten, de ontwikkeling van duurzame en veerkrachtige waardeketens bevorderen, de afhankelijkheid van de wereldmarkten verminderen en een groenere landbouw in de Unie ten goede komen, en tegelijkertijd de doelstellingen van Marokko met betrekking tot de groene transitie en de uitvoer ondersteunen. Voorts is de EU van mening dat een dergelijke samenwerking de transitie naar een duurzamere en milieuvriendelijkere landbouwproductie kan ondersteunen, in overeenstemming met de doelstellingen van de groene transitie en de toename van de uitvoer van zowel de EU als Marokko.
26. De EU is zich bewust van de huidige en de toekomstige uitdagingen, alsook van de noodzaak om wederzijds voordelige kansen te creëren, en staat klaar om met Marokko samen te werken om een veilige en betrouwbare digitale infrastructuur te bevorderen, de data- en artificiële-intelligentie-economie in Marokko te ontwikkelen, met name door de uitrol van geavanceerde gegevens- en computinginfrastructuur, de oprichting van AI- en digitale-innovatiehubs, en de uitrol van digitale overheidsdiensten en oplossingen voor digitale openbare infrastructuur die

interoperabel zijn met de systemen van de EU-lidstaten te ondersteunen, in overeenstemming met de internationale digitale strategie voor de EU en de strategie Digital Morocco 2030.

27. De EU is ingenomen met de kwaliteit van de samenwerking met Marokko op het gebied van vervoer. De EU is ingenomen met de constructieve dialoog in het Gemengd Comité EU-Marokko over de Euro-mediterrane luchtvaartovereenkomst van 12 september 2025.

Groen partnerschap en bestrijding van klimaatverandering

28. De EU is ingenomen met de uitvoering van het in 2022 gesloten groene partnerschap met Marokko, dat een kader biedt voor samenwerking op het gebied van klimaat, milieu en energie en de ontwikkeling van de groene en de blauwe economie bevordert. De EU blijft vastbesloten de uitvoering ervan samen met Marokko voort te zetten en te verdiepen, met name door regelmatig op het passende technische en politieke niveau een dialoog aan te gaan om de samenwerking op deze gebieden op lange termijn te vergemakkelijken en te versterken.
29. De EU onderstreept tevens dat het volledige welslagen van het groene partnerschap afhangt van de mobilisatie van de particuliere sector en een adequaat regelgevingskader, alsook van het optreden van de overheidssdiensten. De EU beschouwt Marokko als een strategische partner op het vlak van de energietransitie, met name wat betreft hernieuwbare energie. In dit verband zal de EU ernaar streven samen met Marokko een stabiel, voorspelbaar en transparant investeringsklimaat te bevorderen om industriële en technologische partnerschappen tussen Europese en Marokkaanse bedrijven te vergemakkelijken, met name op het vlak van veilige en duurzame koolstofarme technologieën, onder meer voor de productie van waterstof, en met betrekking tot slimme netwerken, energieopslag en energie-efficiëntie.
30. Wat betreft klimaatadaptatie is de EU voornemens haar samenwerking met Marokko te versterken door zich te richten op het geïntegreerde en duurzame beheer van watervoorraden, de bestrijding van droogte en de verbetering van de systemen voor klimaatinformatie en vroegtijdige waarschuwing, met inachtneming van de huidige en toekomstige gevolgen van de klimaatverandering voor de menselijke gezondheid. Deze verbintenis zal gepaard gaan met de bevordering van duurzame land- en bosbouwpraktijken, op de natuur gebaseerde oplossingen en biodiversiteitsacties, waarmee een bijdrage zal worden geleverd aan de preventie, vermindering en beheersing van gezondheidsrisico's in verband met klimaatverandering. Voorts wil de EU de samenwerking rond de groene en de blauwe economie verdiepen, met name door de ontwikkeling van de circulaire economie in de gehele waardeketens te ondersteunen. De EU is ook ingenomen met de inspanningen van Marokko om zijn industrieën koolstofvrij te maken. De EU zal ernaar streven de dialoog met Marokko over koolstofbeprijzingsmechanismen te verdiepen, onder meer met betrekking tot internationaal vervoer. De EU is ook bereid Marokko te ondersteunen bij het uitwerken van maatregelen met betrekking tot de deelname van het land aan koolstofmarkten, onder meer door de invoering van een monitoring-, rapportage- en verificatiesysteem en de ontwikkeling van strategieën met betrekking tot trajecten voor broeikasgasreductie.

31. Via deze bilaterale samenwerking zal de EU handelen in samenhang en volledige complementariteit met internationale processen, en haar beleid en strategieën versterken, met name de Europese Green Deal, het kompas voor concurrentievermogen en de Clean Industrial Deal, waarvan het succes ook afhangt van nauwe samenwerking met gelijkgestemde partners, zoals Marokko.
32. Tien jaar na de goedkeuring van de Overeenkomst van Parijs is de EU ingenomen met het feit dat dit multilaterale kader heeft bijgedragen tot het oriënteren van de wereldeconomie in de richting van een duurzame en veerkrachtige transitie. De wereldwijde klimaatactie moet echter worden versneld. Het is absoluut noodzakelijk de ambitie te verhogen, met name voor de landen met de grootste uitstoot. De EU is ingenomen met de nieuwe nationaal bepaalde bijdrage 3.0 en de hogere ambitie ten opzichte van de vorige nationaal bepaalde bijdrage. De EU is bereid Marokko bij te staan bij de uitvoering van zijn nationaal bepaalde bijdrage 3.0. Deze samenwerking zal ook bijdragen tot het scheppen van nieuwe economische kansen en hoogwaardige banen aan beide zijden van de Middellandse Zee.
33. De EU blijft zich ten volle inzetten voor de vaststelling en uitvoering van het ambitieuze en wetenschappelijk onderbouwde nettonulkader van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO). De EU is bereid constructief met Marokko samen te werken om de tot dusver geboekte vooruitgang in dit verband te consolideren en de besprekingen over de overeenkomst te gelegener tijd onder auspiciën van de IMO te hervatten.
34. Een goed, te weten duurzaam, transparant en wetenschappelijk onderbouwd beheer van mariene natuurlijke hulpbronnen blijft een prioriteit voor de EU. De EU is ingenomen met de kwaliteit van de samenwerking met Marokko op visserijgebied en met de lopende voorbereidingen voor de aanstaande opening van onderhandelingen over een nieuwe partnerschapsovereenkomst inzake duurzame visserij.

Toenadering tussen de volken, jeugd, onderzoek, innovatie, onderwijs en cultuur

35. De EU is voornemens de sterke historische banden tussen de EU en Marokko, met name in de culturele sectoren, op het gebied van jeugd, onderwijs, onderzoek en innovatie verder te verdiepen, mede in de context van het nieuwe pact voor het Middellandse Zeegebied.
36. De EU zal zich blijven inspannen om Marokko te betrekken bij communautaire programma's en initiatieven. De EU is ingenomen met de actieve deelname van Marokko aan de internationale dimensie van het Erasmus+-programma, waarmee de samenwerking tussen Marokkaanse en Europese universiteiten, centra voor beroepsonderwijs en -opleiding en jongerenorganisaties, alsmede de mobiliteit van studenten, docenten en jongeren worden ondersteund. De EU moedigt een grotere betrokkenheid van de Marokkaanse instellingen bij het ontwerp van projecten aan, in overeenstemming met de nationale doelstellingen.

37. De EU is er mee ingenomen dat de onderhandelingen over de uitbreiding van de deelname van Marokko aan het partnerschap voor onderzoek en innovatie in het Middellandse Zeegebied (het Prima-initiatief) voor de periode 2025-2027 op 8 september 2025 zijn afgerond. De EU beschouwt deze stap als een belangrijke mijlpaal bij het versterken van de wetenschappelijke samenwerking tussen Marokko en de EU en bij het bevorderen van duurzame ontwikkeling, innovatie en regionale stabiliteit door middel van wetenschapsdiplomatie, gezamenlijk onderzoek en een geïntegreerd beheer van hulpbronnen.
38. De EU is ingenomen met de zeer aanzienlijke deelname van Marokko aan het programma Horizon Europa en pleit ervoor deze deelname door onderzoeksinstituten, universiteiten en bedrijven in de volgende werkprogramma's 2026-2027 nog te versterken. De Europese zijde blijft openstaan voor de mogelijkheid om de onderhandelingen over associatie met het Horizon Europa-programma te hervatten en af te ronden indien de omstandigheden dit toelaten.
39. Cultuur vormt als mondiaal publiek goed een essentiële pijler van het partnerschap tussen de EU en Marokko, en past ook volledig binnen de ambitie van het pact voor het Middellandse Zeegebied. De EU bevestigt haar gehechtheid aan de bevordering van gedeelde waarden, gebaseerd op respect voor diversiteit, culturele vrijheid, dialoog en uitwisseling, teneinde het wederzijds begrip te versterken en met Marokko een dynamische, open en innovatieve mediterrane culturele ruimte tot stand te brengen. Door middel van culturele samenwerking, met inbegrip van de bescherming en opwaardering van cultureel erfgoed, streeft de EU ernaar de cohesie tussen samenlevingen te bevorderen, jongeren en het maatschappelijk middenveld te stimuleren en duurzame bruggen te bouwen.

Mobiliteit en migratie

40. De EU herhaalt groot belang te hechten aan de samenwerking met Marokko op het gebied van migratiebeheer en -governance, als onderdeel van een alomvattende, evenwichtige en wederzijds voordelige aanpak, en in overeenstemming met het internationaal recht, de mensenrechten, de verworvenheden en de gedeelde beginselen van het partnerschap en de respectieve bevoegdheden van de EU en haar lidstaten. De EU onderstreept het belang van de inzet van Marokko op het gebied van migratiebeheer en -governance, en herhaalt vastbesloten te zijn de samenwerking met het Koninkrijk te versterken als onderdeel van een alomvattende aanpak van migratie en mobiliteit. De EU moedigt de hervatting aan van een regelmatige, openhartige en open dialoog op hoog niveau, onder meer om complexe kwesties gezamenlijk aan te pakken.
41. De EU onderstreept dat de samenwerking met Marokko op het gebied van migratie een solide kader vormt en moedigt Marokko aan deze samenwerking op te voeren op basis van de reeds opgedane positieve en wederzijds voordelige ervaringen. De EU wijst derhalve op de vooruitgang die is geboekt door gezamenlijk de inspanningen ter voorkoming van irreguliere immigratie op te schroeven, met name door middel van de bestrijding van migrantensmokkel en mensenhandel, de ontmanteling van netwerken en de structurering van kanalen voor legale migratie en circulaire mobiliteit, in overeenstemming met de nationale bevoegdheden.

42. De EU onderstreept dat het voorkomen en bestrijden van irreguliere migratie, veiligheid en grensbeheer, samenwerking op het gebied van terugkeer en overname, mensenhandel en migrantensmokkel, en de bescherming van de betrokkenen, onder meer door middel van maatregelen op het vlak van communicatie en risicobewustzijn, gemeenschappelijke en essentiële prioriteiten en verantwoordelijkheden blijven. De EU bevestigt tevens dat zij vastbesloten is de uitvoering van de Marokkaanse nationale immigratie- en asielstrategie te ondersteunen en volgt met belangstelling de ontwikkelingen met betrekking tot de vaststelling van de migratie- en asielwetgeving die in dit kader is voorzien.
43. De EU richt zich op legale mobiliteit in het kader van het talentpartnerschap, met name voor professionals die werkzaam zijn in sectoren die onder druk staan, en op de structurering van legale migratieroutes, in overeenstemming met de nationale bevoegdheden. De EU erkent het belang van programma's voor circulaire migratie, met name voor studenten, jonge werknemers en jonge vrijwilligers, met bijzondere aandacht voor gespecialiseerde profielen in de digitale en technologische sectoren, onder meer via uitwisselingsprogramma's tussen universiteiten, onderzoekscentra en technologiebedrijven. De EU onderstreept het belang van het bevorderen van eerlijke wervingspraktijken en het versterken van de informatie- en begeleidingsmechanismen vóór vertrek voor migrerende werknemers, om te zorgen voor veilige en succesvolle mobiliteit, in overeenstemming met de nationale bevoegdheden.
44. De EU brengt in herinnering dat staten verplicht zijn hun eigen burgers op te vangen en herhaalt dat zij bereid is de samenwerking op alle niveaus te versterken en te verdiepen, onder meer op het gebied van identificatie, terugkeer en overname, als aanvulling op de bilaterale samenwerking tussen Marokko en de EU-lidstaten.
45. De EU onderstreept ook het belang van nauwere samenwerking met de EU-agentschappen op het gebied van migratie en asiel.

Veiligheid, justitiële samenwerking, voorkoming van gewelddadig extremisme en terrorismebestrijding

46. De EU en Marokko worden geconfronteerd met gemeenschappelijke veiligheidsuitdagingen die hernieuwde gezamenlijke inzet en gezamenlijk optreden vereisen, met volledige inachtneming van de democratische beginselen, de mensenrechten en de fundamentele beginselen die zijn verankerd in het internationaal recht, met inbegrip van het humanitair recht.
47. De EU is ingenomen met de eerste veiligheidsdialoog op hoog niveau van 8 mei 2024 in Rabat, die een belangrijke stap vormt in de versterking van de samenwerking tussen de EU en Marokko door van gedachten te wisselen over veiligheidskwesties van gemeenschappelijk belang, en onderstreept dat het waardevol is deze oefening regelmatig te houden.

48. De EU spreekt ook haar belangstelling uit voor het versterken van de samenwerking tussen de EU en Marokko bij de bevordering van wapenbeheersing, non-proliferatie en ontwapening, en voor het faciliteren van interregionale uitwisselingen tussen de EU, het zuidelijke Middellandse Zeegebied en het Afrikaanse continent met betrekking tot non-proliferatie van massavernietigingswapens en uitvoercontrole.
49. De EU bevordert een aanpak van terrorismebestrijding op basis van het strafrecht, met eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat. De EU is ingenomen met de inzet van Marokko voor terrorismebestrijding en met de deelname en medewerking van Marokkaanse deskundigen aan EU-programma's, die de uitwisselingen tussen de Unie en haar partners over deze onderwerpen versterken. De EU hoopt dat deze samenwerking in de toekomst zal worden voortgezet en versterkt. De EU is ook ingenomen met de waardevolle bijdragen van Marokko aan de internationale inspanningen op het gebied van terrorismebestrijding, met name in het kader van het Mondiaal Forum Terrorismebestrijding (GCTF) en de daaraan verbonden instellingen, waaronder de actieve betrokkenheid van Marokko bij en zijn steun aan het Internationaal Instituut voor het Recht en de Rechtsstaat (IIJ). De EU zou met name graag zien dat Marokko niet alleen deelneemt aan de workshops, maar deze ook als opleider kan ondersteunen, zodat het land zijn ervaring en deskundigheid kan delen in het kader van een zuid-zuidbenadering.
50. De EU onderstreept dat radicalisering, gewelddadig extremisme, deradicalisering, rehabilitatie en sociale re-integratie belangrijke kwesties zijn. De EU is ingenomen met de inspanningen van Marokko om radicalisering en gewelddadig extremisme te voorkomen door middel van zijn gespecialiseerde instellingen, alsook met de samenwerking met het EU-kenniscentrum voor de preventie van radicalisering. De EU hoopt deze samenwerking met meerdere Marokkaanse instellingen binnen de verschillende thematische panels van het kenniscentrum te verdiepen en te verbreden.
51. De EU is ingenomen met de conclusies van het Edu4PCVE-initiatief, dat samen met Marokko werd geleid in het kader van het GCTF. Onderwijs is een cruciaal instrument om gewelddadig extremisme dat tot terrorisme leidt, te voorkomen en te bestrijden. De EU is ingenomen met de volgende uitvoeringsfase en verzoekt Marokko in dit verband met de EU samen te werken.
52. De EU herinnert eraan dat justitiële samenwerking in strafzaken een hoge mate van rechtszekerheid vereist. De EU moedigt Marokko aan deel te nemen aan de multilaterale internationale kaders op het gebied van wederzijdse rechtshulp, en met name het door de Raad van Europa ontwikkelde kader.
53. Om doeltreffend op gemeenschappelijke uitdagingen te kunnen reageren, en als onderdeel van de ontwikkeling van het strategisch partnerschap met Marokko, steunt de EU de versterking van de justitiële samenwerking op operationeel niveau met de agentschappen en organen van de EU. In dit verband acht de EU het van essentieel belang de justitiële samenwerking op operationeel niveau met EU-agentschappen en -organen te versterken, met name door middel van een internationale overeenkomst inzake justitiële samenwerking met Eurojust en een werkregeling met het Europees Openbaar Ministerie, alsook door middel van samenwerking op het gebied

van wederzijdse rechtshulp en ontneming van vermogensbestanddelen, met inbegrip van de bevrozing en confiscatie van opbrengsten en hulpmiddelen van misdrijven. De EU bevestigt dat zij bereid is de uitwisseling van ervaringen met betrekking tot het wetgevingskader op het gebied van justitiële samenwerking, justitie en de bescherming van persoonsgegevens te verdiepen. De EU volgt nauwlettend de ontwikkelingen en hervormingen van het Marokkaanse wetgevingskader, die moeten zorgen voor een verbetering van de operationele doeltreffendheid op het gebied van wederzijdse bijstand en justitiële samenwerking, met name wat betreft de ontneming van vermogensbestanddelen, met inbegrip van de bevrozing en confiscatie van opbrengsten en hulpmiddelen van misdrijven, en de uitvoering van relevante internationale overeenkomsten.

54. De EU onderstreept tevens het belang van een versterkte dialoog over politieke samenwerking, met name in het kader van de intensievere bestrijding van grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit, met inachtneming van de wettelijke en institutionele kaders van elke partij. In dit verband moedigt de EU de autoriteiten aan een dialoog aan te gaan met Europol, teneinde mogelijke vormen van samenwerking in kaart te brengen en ook hun samenwerking met Cepol en het EU-drugsagentschap in het kader van het EU4Monitoring Drugs-project te intensiveren.

Conclusie

55. De EU bevestigt dat zij een fundamenteel belang hecht aan de bevordering van een alomvattend, geprivilegieerd, ambitieus, duurzaam en wederzijds voordelig partnerschap met Marokko, en herhaalt haar toezegging om regelmatig met de Marokkaanse autoriteiten te overleggen om voor beide partijen strategische kwesties aan te pakken.
56. De Associatieraad biedt de gelegenheid om zich te concentreren op de toekomst van het partnerschap tussen de EU en Marokko, met bijzondere aandacht voor de belangrijkste gebieden van wederzijds belang voor de komende jaren. Op bilateraal niveau wil de EU de aandacht vestigen op de volgende belangrijke vraagstukken: migratie, terugkeer, politieke en justitiële samenwerking, de rechtsstaat en de mensenrechten, onderwijs en onderzoek, opleiding, werkgelegenheid – met name voor jongeren – en het concurrentievermogen van het bedrijfsleven. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan het bevorderen van investeringen, aan energie-uitdagingen en -interconnecties, het ondernemingsklimaat, het ondersteunen van Europese bedrijven en kmo's, en het bevorderen van een veilige en betrouwbare digitale infrastructuur. Op mondiaal niveau wenst de EU met name de samenwerking op het gebied van de energietransitie en de strijd tegen de klimaatverandering te versterken.
57. Dit partnerschap moet ook bijdragen tot de bevordering van een internationale orde waarin de rechtsstaat en de mensenrechten worden geëerbiedigd. In dit verband zal de EU zich samen met Marokko blijven inzetten om optimaal gebruik te maken van de geografische en menselijke nabijheid die hen verbindt.